

Identificatie naamloze doden

Met de wijziging van de Wet op de lijkbezorging in 2010 hebben burgemeesters een prominente rol gekregen bij de procedures rond lichamen waarvan de identiteit onbekend is. Het Burgemeestersblad sprak met Roosje de Leeuwe en Martin Oosterheert van het NFI over de identificatie van onbekende doden, de zogenoemde NN-ers (nomen nescio).

De politie gaat ervan uit dat in heel Nederland nog zeker honderden ongeïdentificeerde lijken begraven liggen.

De Wet op de lijkbezorging draagt de burgemeester een zorgplicht op voor lichamen waarvan de identiteit niet kan worden vastgesteld. Artikel 21 lid 3 Wet lijkbezorging draagt de burgemeester op om van die lichamen lichaamsmateriaal af laten nemen. Martin Oosterheert, Plaatsvervangend Hoofd Front Office van NFI, licht de procedure toe. 'Het afgenomen lichaamsmateriaal wordt gebruikt om het

Met nieuwe technieken zijn we in staat veel onbekenden toch een naam te geven.

DNA-profiel vast te stellen. Dat profiel wordt vervolgens opgenomen in de databank Vermiste Personen die het NFI in opdracht van KLPD beheert. Het is pas sinds juli 2007 gebruikelijk om het DNA van NN-ers in

de nationale database op te nemen. Door de wettelijke verplichting is het aantal profielen in de loop der jaren toegenomen. Met de landelijke databank hopen wij de kans op een toekomstige identificatie te vergroten.' In het verleden kwam het volgens Oosterheert voor dat onbekenden zonder uitgebreide poging tot identificatie werden begraven. 'Nu doen wij alsnog pogingen om ook die oudere lichamen te identificeren. Sinds 2010 is de burgemeester op basis van artikel 31 lid 5 van de Wet lijkbezorging bevoegd om ook in die oudere situaties lichaamsmateriaal af te laten nemen of een gebitsstatus op te laten maken. De burgemeester is in die gevallen dus bevoegd maar niet verplicht. Toch zien we dat burgemeesters ook daar hun bevoegdheid benutten. Als een ruiming van een graf aanstaande is, beseffen burgemeesters in toenemende mate dat het waarschijnlijk de laatste mogelijkheid is om nog tot een identificatie te komen. Het wordt wel gevoeld als een morele plicht om alles in het werk te stellen een NN-er alsnog zijn of haar naam terug te geven.'

Heroïnedoden

Volgens Roosje de Leeuwe, forensisch archeoloog bij het NFI, liggen op veel begraafplaatsen in Nederland stoffelijke overschotten waarvan de identiteit nog onbekend is. 'Van deze oudere stoffelijke overschotten ontbreken de DNA-profielen of goede beschrijvingen. Denk bijvoorbeeld aan heroïnedoden en andere drugstoeristen uit de jaren tachtig en negentig. In die tijd werd niet altijd een beschrijving van het stoffelijk overschot en de omstandigheden gemaakt als er rond het overlijden geen strafbare feiten waren geconstateerd. Die lichamen zijn als NN-er begraven. Het zal bij veel NN-ers dus ook om niet-Nederlanders gaan, wat het zoeken naar een identiteit lastiger maakt. Maar met nieuwe technieken zijn we nu gelukkig in staat om veel onbekenden toch nog een naam te geven.' Als voorbeeld van de nieuwe technieken noemt De Leeuwe de voortgang in DNA-onderzoek. 'Maar wij zijn bij een identificatiepoging niet alleen afhankelijk van DNA. Ook de gebitsstatus, haren of vingerafdrukken geven

informatie. Met isotopenonderzoek kunnen we afleiden waar iemand oorspronkelijk vandaan kwam. Dat gebeurt door de haren en tanden van het lichaam te analyseren. Daaraan is te zien wat voor water hij heeft gedronken, waar hij of zij vandaan komt en waar hij of zij de laatste maanden voor het overlijden is geweest. Dat kan nieuwe aanknopingspunten geven.'

Betrokkenheid politie

'Het NFI wordt betrokken als een grafruiming dreigt', aldus Oosterheert. 'Twee maanden voor het vervallen van de grafrechten moet de beheerder van een begraafplaats daar melding van doen bij de burgemeester. Wij merken dat de politie niet standaard wordt geïnformeerd over aanstaande ruimingen. Dat zou een aandachtspunt voor burgemeesters kunnen zijn. Betrek de politie erbij als een grafruiming van een NN-er aanstaande is. De politie kan het NFI vervolgens in het traject betrekken.'

Exhumatie op Terschelling

Jurrit Visser, burgemeester op Terschelling, heeft via de politie het NFI gevraagd een aantal graven met onbekende doden te onderzoeken. Jurrit Visser: 'Op de algemene begraafplaats aan de Longway op Terschelling is een gedeelte ingericht waarop onbekenden, afkomstig van diverse gedeeltes van de begraafplaats, zijn herbegraven. Voordat de stoffelijke resten werden herbegraven, is DNA afgenomen door het Nederlands Forensisch Instituut om te kijken of er wellicht nog identificatie mogelijk is. In goed overleg met de Oorlogsgravenstichting en het drenkelingenfonds van SOS is ervoor gekozen voor de stoffelijke overschotten van onbekenden een speciale plek in te richten naast de militaire begraafplaats. Deze plek neemt ook een belangrijke plaats in tijdens de jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei. De vrijgekomen plekken zullen nu gereed worden gemaakt voor nieuwe begravingen.'

deze stoffelijke overschotten. De stoffelijke overschotten worden geëxhumeerd onder begeleiding van een forensisch archeoloog, waarna de arts-forensisch antropoloog een biometrisch profiel maakt en monsters neemt van bot, tanden, haar en/of nagels voor verder onderzoek. Dat gebeurt in een mobiele ruimte die door het NFI ter plaatse wordt neergezet. De Leeuwe: 'Niet alleen bij reguliere naamloze doden, maar ook bij oorlogsgraven en drenkelingen-graven ondersteunen wij de politie. Zo assisteerde het NFI dit voorjaar ook bij de exhumatie van drenkelingen-graven op Terschelling. Het NFI verzorgt doorgaans de logistieke ondersteuning op de begraafplaats waar de exhumaties plaatsvinden.'

Volgens De Leeuwe gaat de politie ervan uit dat in heel Nederland nog zeker honderden ongeïdentificeerde lijken begraven liggen. 'Het exacte aantal is niet bekend. Er is geen landelijk dekkende inventarisatie van het aantal graven met onbekende lichamen op de Nederlandse begraafplaatsen. Bij voorkeur zouden alle NN-ers moeten worden opgegraven om in ieder geval hun DNA in de vermistendatabank te zetten en zo de kans op een mogelijke identificatie te vergroten.'

De Leeuwe en Oosterheert geven de suggestie mee om het aantal NN-ers per gemeente in kaart te laten brengen. 'Burgemeesters zouden kunnen nagaan hoeveel NN-ers er zijn en wanneer hun graven worden geruimd. De politie kan onderzoeken of er in het verleden al monsters van lichaamsmaterialen zijn genomen. Het zou mooi zijn als we jaren na het overlijden alsnog tot een identificatie kunnen komen. Naast het aspect dat je dan de nabestaanden kunt informeren spelen ook andere zaken mee. De politie krijgt waarschijnlijk ook meer zicht op de omstandigheden rond het overlijden, als duidelijk is om wie het gaat. Daarnaast speelt voor gemeenten mee dat de akte van overlijden kan worden opgemaakt. Die kan immers alleen tot stand komen als de naam bekend is', aldus Oosterheert. <

Assistentie

De medewerkers van het NFI assisteren de politie op de begraafplaats bij het exhumeren van de stoffelijke overschotten en het bemonsteren van weefsels van

Wouter Jong/NGB